

5. Metronsuunnittelutoimisto

Julkisen henkilöliikenteen tulevan kehityksen valmisteleminen. Kaupunginvaltuuston tehty 7.4.1965 päätöksen, että julkista henkilöliikennettä oli kehitettävä pitkäjännitteisesti, ryhdytään nyt vuosittain julkaisemaan kertomuksia tämän päätöksen toteuttamiseksi suoritetusta työstä. Mainittua päätöstä ja sen toimeenpanoa oli edeltänyt esikaupunkiliikenteen suunnittelukomitean v. 1955-1959 ja metrotoimikunnan v. 1959-1965 suorittama valmistelutyö, josta näiden komiteoiden mietintöjen liitteinä julkaistut selostukset ulottuivat v:n 1963 loppuun. Sen vuoksi tässä esitettävä selostus käsittää sekä v:n 1964 että varsinaisen kertomusvuoden 1965.

Metrokysymyksen yleinen kehitys. Metrotoimikunnan julkaistua mietintönsä 27.3.1963 oli kaupunginhallitus kesäkuussa pyytänyt kolmelta ulkomaalaiselta asiantuntijalta lausunnon metrokysymyksestä. Kööpenhaminan teknillisen korkeakoulun kaupunkisuunnittelun ja rautatierakennuksen professori P. H. Bendtsen, Hampurin vapaakaupungin yllärakennusjohtaja, prof. Otto Sill ja Tukholman liikennelaitoksen liikennejohtaja Erik Tengblad antoivat lausuntonsa 12.3.1964 ja sen liitteet saman vuoden heinäkuussa. Ne on julkaistu kaupunginhallituksen mietinnön n:o 1/1965 liitteinä. Metron välttämättömyydestä liikenteen hoitamiseksi, sen taloudellisuudesta sekä sen kehittämisohjelmasta asiantuntijat pääpiirteessä yhtyivät metrotoimiston selvitysten tuloksiin ja metrotoimikunnan suunnitteluvaiokunnan ehdotuksiin, kuitenkin niin että ohjelman I vaihe heidän

mielestään olisi hieman laajennettunakin joksä päätettäväksi, että toisenkin metro radan tekemistä keskikaupungin läpi olisi kiirehdittävä ja siten vältettävä raitiovaunujen ja metrojunien käyttäminen samoilla raiteilla, ja että eräiden esikaupunkiratojen rakentamista voitaisiin jonkin aikaa lykätä, mikäli valtionrautateiden paikallisliikennettä kehitetään kyllin nopeasti.

Yleisten töiden, kaupunkisuunnittelu-, liikennelaitoksen ja kiinteistölautakunnan annettua asiasta lausuntonsa kaupunginhallitus antoi 25.2.1965 mietintönsä asiasta kaupunginvaltuustolle. Selostettuaan selvitysten tuloksia sekä matkustustarpeen ja yleisen liikennetilanteen todennäköisen tulevan kehityksen vaatimaa julkisen henkilöliikenteen kehittämisohjelmaa eli ns. metro-ohjelmaa kaupunginhallitus ilmoitti toimenpiteistä, joihin se aikoi ryhtyä, jos valtuusto tekisi sen esityksen mukaisen päätöksen. Kaupunginvaltuuston päätettäväksi esitettiin, että ryhdyttäisiin metro-ohjelman I vaihetta koskevan lopullisen rakentamispäätöksen valmisteluun ja varaamaan tiloja myöhempiäkin metroratoja varten.

Vilkkaan julkisen keskustelun jälkeen kaupunginvaltuusto teki 7.4.1965 päätöksen, joka poikkesi kaupunginhallituksen esittämästä sikäli, että I vaiheeseen ehdotettu metrorata Ruoholahdesta Puotinharjuun ja Kumpulaan jaettiin kolmeen eriarvoiseen osaan. Toteuttamiesitys oli tehtävä Puotinharjusta keskustaan ja tarpeen vaatiessa edelleen Ruoholahteen sekä mahdollisesti

myös Kumpulaan johtavasta metroradasta. Sen sijaan, että kaupunginhallitus oli vain ilmoittanut metrosuunnitelmien kehittämisen rinnalla pyrkivänsä myös kehittämään kokonaisliikennesuunnitelmaa, kaupunginvaltuusto päätti ryhdyttäväksi myös tätä koskevan esityksen ja rahoitusohjelman valmisteluihin. Kaupunginhallituksen esityksen, että ryhdytään tarpeellisiin toimenpiteisiin tilan varaamiseksi myös myöhemmin mahdollisesti rakennettavia metroratoja sekä niihin liittyviä laitoksia ja järjestelyjä varten, valtuusto hyväksyi täsmentäen sen koskevaksi asemakaavallisia toimenpiteitä.

Tämän jälkeen kaupunginhallitus (20.5.1417 §) katsoi metrotoimikunnan ja sen suunnitteluvaliokunnan suorittaneen tehtävänsä sekä asetti uuden toimikunnan valmistelevaan julkisen henkilöliikenteen kehittämistä pitkällä tähtäyksellä ja tällöin erityisesti huolehtimaan kaupunginhallituksen mietinnössä mainittujen tehtävien suorittamisesta huomioon ottaen kaupunginvaltuuston puheena olevassa asiassa tekemän päätöksen.

Kaupungin vuosien 1966—1975 taloussuunnitelman laatinut toimikunta suunnitelti 10.9.1965 antamassaan mietinnössä metro-ohjelman toteuttamiseen käytettäväksi v. 1966—1975 yhteensä 375 mmk seuraavasti:

	vuosina	mmk
suunnittelutöihin		3
Mannerheimintien parantamiseen	1967—1971	60
metrorataan Ruoholahti-Puotinharju	1968—1974	
sekä Sörnäinen-Kumpula vaunuineen ja laitoksineen	1970—1975	267
raitioverkon sopeuttamiseen	1968—1970	10
toisen vaiheen metroratojen alkutöihin	1973—1975	35

Selvitysten sekä metrotoimikunnan suunnitteluvaliokunnan ja ulkomaalaisten asiantuntijoiden lausuntojen mukaan näiden töiden pitäisi olla valmiina 1960-luvun lopussa. Kaupunginhallituksen mietinnön mukaan ei suunnittelutyössä ja rahoitusneuvotteluissa voida reaalisiin perusteisiin asettaa myöhempää tavoiteaikaa kuin v. 1974, mutta tuskin myöskään paljon aikaisempaa. Taloussuunnitelman mukainen ohjelma edellyttää vuotta pitempää toteuttamisaikaa. Henkilöautokannan ja katuliikenteen vaikeuksien kehitys v. 1964-1965 osoittautui pääpiirteittäin metro-ohjelman selvitysten pohjana käytettyjen ennusteiden mukaisiksi. Vuosina 1970—1975 odotettavissa olevat liikennevaikeudet, jos metro-ohjelman I vaihe ei silloin ole valmiina, näyttävät etenkin keskustan ja itäisten esikaupunkien välisessä liikenteessä sekä Mannerheimintiellä sitäkin uhkaavammilta, kun mahdollisuudet muilla tehokkaila keinoilla torjua niitä ovat kertomusvuosien aikana osoittautuneet pienemmiksi kuin metro-ohjelma edellytti.

Toimikunnan kokoonpano ja kokoukset. Metronsuunnittelutoimikunta perustettiin kaupunginhallituksen päätöksen mukaisesti 20.5.1965. V:sta 1955 alkaen toiminut esikaupunkiliikenteen suunnittelukomitea, jonka nimi muutettiin v. 1959 metrotoimikunnaksi, lakkautettiin samana päivänä kuin metronsuunnittelutoimikunta perustettiin.

Metrotoimikunnan kokoonpano v. 1964—1965 ilmenee kunnalliskalenterista. Toimikunta kokoontui 3 kertaa.

Metronsuunnittelutoimikuntaan kuuluivat v. 1965 puheenjohtajana apul.kaup.joht. Veikko Järvinen, varapuheenjohtajana kaup.ins. Yrjö Virtanen sekä jäsenenä toim.joht. Kalle Alakari, virastopääll. Aarne Ervi, tal.arviopääll. Erkki Linturi, os.pääll. Eino Toiviainen sekä 25.11. alkaen virastopääll. Pentti Lehto. Toimikunnan sihteerinä toimi apul.kaup.siht. Pentti Lehto ja 15.12. alkaen osastopääll. Toivo Tuunanen.

Toimikunta kokoontui 16 kertaa.

5. Metronsuunnittelutoimisto

Uuden toimikunnan pääasiallinen työ oli keskittynyt uuden työvaiheen toiminnan järjestämiseen sitä silmälläpitäen, että esitys metro-ohjelman I vaiheen rakentamispäätökseksi voitaisiin antaa kaupunginvaltuustolle mahdollisimman pian.

Metronsuunnitteluun käytetyt varat vuosina 1956—1965.

Vuosi	mk	Vuosi	mk
1956	95 618	1961	287 630
1967	277 427	1962	266 164
1958	319 612	1963	229 311
1959	310 582	1964	253 155
1960	303 704	1965	454 895
Yhteensä 2 798 098			

Metronsuunnittelutoimikunnan merkittävimmät *päätökset* koskivat mm. seuraavia asioita: kaup.ins. Yrjö Virtasen valitsemista toimikunnan varapuheenjohtajaksi; toimikunnan nimen vahvistamista metronsuunnittelutoimikunnaksi ja toimiston nimen metronsuunnittelutoimistoksi sekä metronsuunnittelutoimiston sisäisten tehtävien jaon ja organisaation hyväksymistä.

Kaupunginhallitukselle tehdyt *esitykset* koskivat mm. seuraavia asioita: toimikunnan ja metronsuunnittelutoimiston johtajan oikeuttamista tarvittaessa neuvottelemaan valmistelevasti valtion viranomaisten, Helsingin seutukaavaliiton toimiston, toisten kuntien viranomaisten sekä kaavoitus- tai siihen verrattavaa suunnittelutyötä suorittavien yksityisten kanssa julkisen henkilöliikenteen pitkän tähtäyksen kehittämiseen kuuluvista kysymyksistä, kuten tilan varaamisesta, sekä sitä varten suorituttamaan tutkimus- ja suunnittelutyötä; toimikunnan ja metronsuunnittelutoimiston johtajan oikeuttamista valmistavasti neuvottelemaan mahdollisista uusista henkilöliikennettä palvelevista rautateistä kaupungin alueella sekä pyytämään myös kaupunkisuunnitteluviraston edustajaa osallistumaan neuvotteluihin, sekä toimikun-

nan oikeuttamista asettamaan asiantuntija-elimiä ja mainittujen elimien oikeuttamista kuulemaan asiantuntijoita.

Lausuntoja annettiin kaupunginhallitukselle mm. Porvoon maantien suunnitelmasta välillä Tattariharju—Hangelby sekä Teollisuuskadun ja Kulosaaren sillan välisen rautatiealueen kunnostamisesta ajoneuvoliikenteelle.

Toimisto. Toimiston päällikkönä ja 26.10.1965 hyväksytyyn organisaation mukaan toimiston johtajana oli tekn.tri Reino Castrén. Toimistopäällikön estyneenä ollessa toimi hänen sijaisenaan os.pääll. B. V. Huhtinen. Uuden organisaation mukaan toimistoon muodostettiin neljä osastoa useine toimistoineen. Näiden osastojen päällikköinä olivat: rakennusosaston dipl.ins. B. V. Huhtinen, koneosaston tekn.tri Eino Ilmonen ja hallinto-osaston lainop.kand. Toivo Tuunanen. Liikenneosasto oli väliaikaisesti jaettuna kahden ensiksimmäitun osastopäällikön kesken.

Toimisto sijaitsi vuokrahuoneistossa Erottajankatu 19 ja 1.10.1965 alkaen Museokatu 8:ssa.

Toimiston diaariin merkittiin v. 1964 562 asiaa, joista saapuneita kirjeitä oli 324 sekä lähetettyjä 238, ja v. 1965 820 asiaa, joista saapuneita kirjeitä oli 638 sekä lähetettyjä 182.

Henkilökunta. Toimiston henkilökuntaan kuului v. 1964 yhteensä 8 työsopimussuhteessa olevaa toimihenkilöä, joista oli miehiä 6 ja naisia 2.

Ryhdyttäessä kaupunginvaltuuston päätöksen toimeenpanotehtäviin toimiston työvoimaa täytyi lisätä moninkertaiseksi mm. ottamalla palvelukseen usean uuden ammattialan edustajia. Ensimmäiset uudet toimihenkilöt saatiin elokuussa ja useimmat vasta vuoden lopussa.

Henkilökunnan jakaantuminen osastoittain 31.12.1965:

	M	N	Yht.
Johtaja	1	—	1
Hallinto-osasto.....	3	8	11
Rakennusosasto ...	9	—	9
Koneosasto	9	—	9
Liikenneosasto ...	3	—	3
Koko henkilökunta	25	8	33

Näistä vain hallinto-osastolla oli yksi vi-
ranhaltija, muut olivat työsopimussuhteessa.

Toiminta. Metrotoimikunnan julkaistua
mietintönsä metrotoimiston tehtävänä oli vä-
hennetyin työvoimin valmistella mietinnön
selvitysosa painokuntoon, avustaa ulkomaa-
laisia asiantuntijoita, kaupunginhallitusta ja
taloussuunnittelutoimikuntaa sekä tarkkaile-
malla erilaisia vireillä olleita rakennushank-
keita ja kehittämällä metrosuunnitelmia huo-
lehtia siitä, että metroa varten tarpeelliset
tilat pysyisivät vapaina. Täten toimisto neu-
votteluin ja lausunnoin käsitteli useita ase-

makaava-, tie- ja rakennussuunnitelmia. Kol-
men kiinteistönomistajan kanssa sovittiin
heidän rakennussuunnitelmiansa toteuttami-
sesta metrosuunnitelmiin sopivalla tavalla.

Toimeenpantujen uudistusten jälkeen oli
metronsuunnittelutoimiston työssä tärkeällä
sijalla uuden henkilökunnan perehdyttämi-
nen tehtäviinsä. Samoin aikaisempien teknil-
listen suunnitelmien kehittäminen pantiin
alulle ja sellaisia ryhdyttiin tekemään mm.
vaunuista, sähköjärjestelmistä ja turvalait-
teista, joista aikaisemmat kustannus- yms.
selvitykset oli tehty ilman varsinaista teknil-
listä suunnittelua. Tilanvarausten valvomi-
nen jatkui vaatien runsaasti työtä mm. Itäi-
sen Moottoritien—Porvoontien suunnittelun
ja kaavoitustöiden yhteydessä. Kaupungin-
hallitukselle, kiinteistöviraston asemakaava-
osastolle ja tonttiosastolle ym. annettiin lu-
kuisia kirjallisia lausuntoja metron rakenta-
miseen liittyvistä kysymyksistä.